

Οινώ (Οθωμανική Περίοδος)

Περίληψη :

Ο οικισμός Οινώ κείται στα παράλια του Εύξεινου Πόντου. Καταλήφθηκε από τους Οθωμανούς στο β' μισό του 15ου αιώνα. Οι ορθόδοξοι κάτοικοι της Οινώς ασχολούνταν κυρίως με τη ναυπήγηση πλοίων και από τα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ού αιώνα και με το εμπόριο. Κατά τα έτη 1916-1917 ξεκίνησαν διωγμοί των ορθοδόξων και στα 1922-1923 όσοι ορθόδοξοι είχαν παραμείνει στον οικισμό εγκατέλειψαν την Οινώ και κατευθύνθηκαν προς τον ελλαδικό χώρο.

Άλλες Ονομασίες

Οίνιο, Οιναιόν, Ûnye (σημ. ονομασία)

Γεωγραφική Θέση

Παράλια του Εύξεινου Πόντου

Ιστορική Περιοχή

Πόντος

Διοικητική Υπαγωγή

Καϊμακαμλίκι Οινώς, Μουτεσαριφλίκι Σαμψούντας, Βιλαέτι Ορντού

1. Τοποθεσία

Ο οικισμός Οινώ κείται στα παράλια του Εύξεινου Πόντου. Βρίσκεται στα ΒΑ της [Νεοκαισάρειας \(Niksar\)](#) σε απόσταση 67 χλμ., στα Α-ΝΑ της [Σαμψούντας](#) σε απόσταση 82 χλμ., στα ΒΔ των [Κοτυώρων \(Ορντού\)](#) σε απόσταση 52 χλμ. Στην εποχή της βυζαντινής κυριαρχίας την αποκαλούσαν Οιναιόν. Αργότερα ονομάστηκε Ûnye από τους Τούρκους, ονομασία που διατηρήθηκε μέχρι σήμερα.

2. Διοικητική υπαγωγή

Δε διαθέτουμε πληροφορίες για τη διοικητική υπαγωγή του οικισμού από την κατάκτησή του από τους Οθωμανούς ως το 19ο αιώνα. Αλλά είναι πιθανό στο 16ο αιώνα ο οικισμός Οινώ να ανήκε στο [σαντζάκι Canik](#). Σε όλη τη διάρκεια του 19ου και του 20ού αιώνα ο οικισμός Οινώ ήταν έδρα ομώνυμου [καζά](#). Το 1847 ο καζάς Οινώς υπαγόταν στο σαντζάκι και [βιλαέτι Τραπεζούντας](#). Το 1867 ο καζάς Οινώς αλλάζει διοικητική υπαγωγή και εντάσσεται στο σαντζάκι Canik του [βιλαετιού Τραπεζούντας](#). Το 1890 υπαγόταν σε αυτόν ο μοναδικός [ναχιγιές](#), αυτός του Karakus.¹ Το 1896, ο Δομνηνός στο βιβλίο του *Γεωγραφία του Πόντου* αναφέρει ότι ο καζάς Οινώς ανήκε στο [σαντζάκι Σαμψούντας](#) και περιλάμβανε έναν ναχιγιέ, δέκα κοινότητες, τρεις δήμους και 124 χωριά.² Στα τέλη του 19ου αιώνα ο Ali Cevad αναφέρει ότι στον καζά Οινώς υπαγόταν ο ναχιγιές Karauk και 104 χωριά.³ Στις αρχές του 20ού αιώνα, σύμφωνα με τις πληροφορίες των Αρχείων Προφορικής Παράδοσης του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, ο καζάς Οινώς υπαγόταν στο βιλαέτι Τραπεζούντας. Αργότερα όμως, το 1920, υπαγόταν στο σαντζάκι Σαμψούντας και στο βιλαέτι Ορντού (Κοτυώρων).⁴

3. Ιστορία

Προφανώς το 1461 η Οινώ κατακτήθηκε από το Μωάμεθ Β' στη διάρκεια της εκστρατείας του εναντίων των [Κομνηνών](#). Στους πρώτους αιώνες της οθωμανικής κυριαρχίας ήταν μικρός οικισμός. Αργότερα, χάρη στις ναυπηγικές γνώσεις των κατοίκων της, η Οινώ αναπτύχθηκε και δόθηκαν προνόμια στους κατοίκους της. Στην [εποχή των ντερεμπέδων](#) η Οινώ χρησιμοποιήθηκε ως ορμητήριό τους⁵ με συνέπεια η ευρύτερη περιοχή να υποφέρει πολύ και να μειωθεί ο πληθυσμός του οικισμού. Στο 19ο αιώνα, το 1806, η κατάσταση στην Οινώ επιδεινώθηκε από τις επιδρομές των [Λαζών](#), που λεηλατούσαν τα περίχωρα. Οι λεηλασίες είχαν ως αποτέλεσμα τη φυγή μέρους των κατοίκων της Οινώς, οι οποίοι κατέφυγαν σε διάφορες παραλιακές πόλεις της Ρωσίας και κάποιοι άλλοι στη [Σινώπη](#). Το 1838 μεγάλη πυρκαγιά κατάστρεψε περίπου 700

Οινώ (Οθωμανική Περίοδος)

σπίτια και προκάλεσε μεγάλες ζημιές, γεγονός που συνετέλεσε στην παρακμή της πόλης την ίδια εποχή. Περίπου το 1880 προκλήθηκε δεύτερη πυρκαγιά στον οικισμό. Η φωτιά ξεκίνησε από την Πούντα και σταμάτησε στη συνοικία Μάλι. Στη διάρκεια της πυρκαγιάς κάηκαν πολλά σπίτια, καθώς και το σχολείο των ορθόδοξων κατοίκων της Οινώης.⁶ Το 1907 πληροφορούμαστε για άλλη πυρκαγιά που κατέστρεψε την αγορά της Οινώης.⁷

Στον 20ό αιώνα, μετά την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ξεκίνησε ο **διωγμός των ορθόδοξων κατοίκων** του οικισμού. Τον Ιανουάριο του 1917 διατάχθηκε από τις αρχές η εκκένωση της Οινώης. Οι κάτοικοι διασκορπίστηκαν σε άλλες περιφέρειες, όπως της Νεοκαισαρείας.⁸ Κατά τα έτη 1922-1923 όσοι ορθόδοξοι χριστιανοί παρέμεναν στον οικισμό εγκατέλειψαν την Οινώη κατευθυνόμενοι προς τον ελλαδικό χώρο.⁹

4. Δημογραφία

Δεν υπάρχουν πληροφορίες για την πληθυσμιακή σύνθεση και τον αριθμό των κατοίκων της Οινώης από το 15ο έως το β΄ μισό του 19ου αιώνα. Είναι όμως γνωστό ότι κατοικούνταν κυρίως από ορθόδοξους χριστιανούς. Άγνωστο παραμένει το πότε ακριβώς εγκαταστάθηκαν μουσουλμάνοι στην Οινώη. Η μοναδική πληροφορία που μας δίνεται για το 16ο αιώνα είναι ότι συνολικά στην Οινώη και στο φρούριό της κατοικούσαν 152 άτομα, χωρίς να αναφέρεται η εθνοτική της σύνθεση. Το 1870 στην Οινώη κατοικούσαν 800 ορθόδοξες οικογένειες, όμως η πλειονότητα των κατοίκων ήταν μουσουλμάνοι. Το 1890 ο Cuinet αναφέρει ότι στην Οινώη κατοικούσαν συνολικά 10.000 άνθρωποι, από τους οποίους 3.000 ήταν μουσουλμάνοι, 5.000 ορθόδοξοι και 2.000 Αρμένιοι.¹⁰ Ωστόσο, στην ίδια εποχή ο Şemseddin Sami υπολογίζει τον αριθμό των κατοίκων σε 6.700.¹¹ Ο αριθμός των ορθόδοξων κατοίκων ως τα τέλη του 19ου αιώνα θα παραμείνει περίπου στα ίδια επίπεδα. Το 1902 στην Οινώη κατοικούσαν περίπου 4.000 ορθόδοξοι. Το 1914 ο αριθμός αυτός μειώνεται σε 2.500.¹² Προφανώς η μείωση του ορθόδοξου πληθυσμού οφείλεται στη μετανάστευση σε άλλες πόλεις. Το 1919 ο Οικονομίδης ανεβάζει τον αριθμό των ορθόδοξων κατοίκων του οικισμού σε 4.500 και ο Κοντογιάννης με τη σειρά του σε 5.000.¹³ Αν λάβουμε υπόψη τους διωγμούς των ορθόδοξων χριστιανών από το 1916 ως τη Μικρασιατική καταστροφή θα καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για υπερβολικές εκτιμήσεις.

Εκτός από τους μουσουλμάνους και τους ορθόδοξους στην Οινώη ζούσαν λίγοι Αρμένιοι και ακόμα 3-4 οικογένειες ελληνόφωνων προτεσταντών.¹⁴

Όσον αφορά την καταγωγή των ορθόδοξων κατοίκων υπήρχαν δύο παραδόσεις, μάλλον επινοημένες εκ των υστέρων. Πρώτον ότι κατάγονταν από την Οινώη της Αττικής και δεύτερον ότι κατάγονταν από τη Μάνη.¹⁵ Αλλά η πλειονότητα των κατοίκων της Οινώης ζούσαν εκεί από τα Βυζαντινά χρόνια. Αργότερα, μετά την οικονομική ακμή της Οινώης, εγκαταστάθηκαν εκεί μετανάστες από τη Σινώπη.

Οι ορθόδοξοι κάτοικοι του οικισμού μιλούσαν ελληνικά και την ποντιακή διάλεκτο. Στα χωριά οι ορθόδοξοι μιλούσαν ποντιακά επειδή κατάγονταν από τη [Ματσούκα](#) και από την [Αργυρούπολη](#).

Ως το 1914 οι σχέσεις μουσουλμάνων και ορθόδοξων της Οινώης ήταν πολύ καλές. Οι μουσουλμάνοι συμμετείχαν σε αρκετές θρησκευτικές γιορτές και στα πανηγύρια των ορθόδοξων. Αντίθετα οι σχέσεις των ορθόδοξων κατοίκων του οικισμού με τους ομοθρήσκους τους στα χωριά δεν ήταν καλές,¹⁶ πράγμα που μάλλον οφείλεται στη διαφορετική καταγωγή και κοινωνική ομάδα.

5. Δομή του οικισμού

Είναι σχεδόν άγνωστη η οικιστική δομή της Οινώης από το 15ο έως το 19ο αιώνα. Οι πρώτες πληροφορίες εντοπίζονται στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα. Οι ελληνικές συνοικίες ήταν το Περιγιάλι και η Πούντα που βρίσκονταν στα δυτικά του οικισμού. Στο Περιγιάλι πριν από την εγκατάλειψη της Οινώης κατοικούσαν κυρίως ορθόδοξοι, περίπου 290 άτομα. Στα ανατολικά βρίσκονταν οι μουσουλμανικές συνοικίες. Στη συνοικία Περιγιάλι υπήρχε αγορά και τα καταστήματά

Οινώ (Οθωμανική Περίοδος)

της ανήκαν στους ορθοδόξους. Η μεγάλη αγορά της Οινώης βρισκόταν στη συνοικία των μουσουλμάνων. Ένας από τους γνωστότερους δρόμους της Οινώης ονομαζόταν Χατζίσμαϊλ και εκεί βρίσκονταν σπίτια ορθοδόξων, η αρμενική εκκλησία και το αρρεναγωγείο τους. Τα σπίτια ήταν ξύλινα αλλά υπήρχαν και πετρόχιστα. Τα αρχοντικά σπίτια άρχιζαν από τη θάλασσα. Σε κάθε σπίτι υπήρχε στέρνα όπου μαζεύονταν νερά από τη βροχή. Το πόσιμο νερό προερχόταν από βρύσες.

Η σκεπαστή αγορά της Οινώης ονομαζόταν Καπάνι. Η πλατεία της βρισκόταν μπροστά στο διοικητήριο που λεγόταν Καβλάνι. Μέσα στην Οινώη υπήρχαν τέσσερα λουτρά που ανήκαν στους μουσουλμάνους. Οι ορθόδοξοι είχαν πρόσβαση στα λουτρά την Τετάρτη και την Παρασκευή. Ο ταρσανάς (ναυπηγεία) της Οινώης βρισκόταν περίπου 1,5 χλμ. ΝΑ του οικισμού στην ξύλινη γέφυρα Kõrpi Başı.¹⁷

6. Οικονομία

Από ό,τι φαίνεται η βασική βιοποριστική ασχολία των κατοίκων της Οινώης ήταν η ναυπήγηση πλοίων. Λόγω των πλούσιων δασών και της άριστης ποιότητας των δέντρων που βρίσκονταν στην περιφέρεια της Οινώης η ναυπήγηση πλοίων αναπτύχθηκε σε μεγάλο βαθμό, ώσπου οι κάτοικοι απέκτησαν προνόμια από το οθωμανικό κράτος. Αρχικά οι μάστορες που εργάζονταν σε ναυπηγεία ήταν ορθόδοξοι αλλά αργότερα άρχισαν να εργάζονται εκεί και μουσουλμάνοι. Η ξυλεία που χρησιμοποιούσαν ήταν κυρίως από καστανιά. Όπως διευκρινίζει ο Οικονομίδης, μπορεί να ήταν η πρώτη πόλη στα χρόνια της ναυτικής ακμής του Πόντου, η οποία όμως δεν προσδιορίζεται χρονικά.¹⁸ Οι επιδόσεις των κατοίκων της Οινώης στην κατασκευή και εμπορία караβιών παρουσιάζουν κάμψη πριν από τα μέσα του 19ου αιώνα. Αυτό μπορεί να οφείλεται στις επιδρομές των Λαζών στην Οινώη αλλά και στη μεγάλη πυρκαγιά του 1838, που είχε ως αποτέλεσμα να μεταναστεύσουν οι κάτοικοί της σε άλλους οικισμούς της περιοχής. Αργότερα, για ένα χρονικό διάστημα, υπήρξε μια αναβίωση. Η τελική παρακμή της συγκεκριμένης οικονομικής δραστηριότητας στην Οινώη όμως ήρθε με την εξάπλωση της ατμοπλοΐας στις αρχές του 20ού αιώνα. Λόγω της εμπορικής κίνησης του λιμανιού της Οινώης υπήρχαν πρακτορεία ατμοπλοϊκών εταιρειών διάφορων χωρών, όπως η Ρωσία, η Ιταλία, η Γαλλία και η Αυστρία.

Άλλη σημαντική πλουτοπαραγωγική πηγή ήταν τα λατομεία. Ένα είδος άσπρης πέτρας που έμοιαζε πολύ με μάρμαρο εξαγόταν στη Σαμψούντα, στα Κοτύωρα και στην Κερασούντα. Επίσης υπήρχε μαύρη πέτρα που βρισκόταν κοντά στην Οινώη. Όμως αυτό το είδος πέτρας δεν το εξήγαν, αλλά το χρησιμοποιούσαν τοπικά.

Στην ορθόδοξη συνοικία Πούντα υπήρχαν βιοτεχνίες κεραμικής που κατασκεύαζαν στάμνες, κεραμίδια και τσουκάλια.

Η τέχνη κατασκευής σχοινιού ήταν πολύ σημαντική και γνωστή. Την εξασκούσαν αποκλειστικά οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού. Στα τέλη του 19ου αιώνα τα σχοινιά και τα κεραμικά¹⁹ ήταν από τα σημαντικότερα εξαγωγίμα προϊόντα του οικισμού.

Λόγω της απασχόλησης των κατοίκων στα ναυπηγεία η γεωργία ερχόταν σε δεύτερη μοίρα. Ωστόσο η κάνναβη, πρώτη ύλη για τη σχοινοποιία, ήταν ένα από τα πιο βασικά προϊόντα της Οινώης και θεωρούνταν ένα από τα σημαντικότερα εξαγωγίμα προϊόντα του οικισμού. Στα 1890 ο Cuinet αναφέρει ότι τα σημαντικότερα εξαγόμενα γεωργικά προϊόντα της Οινώης ήταν τα φασόλια, η κάνναβη και το καλαμπόκι.²⁰ Άλλα προϊόντα ήταν το σιτάρι, ρύζι, κριθάρι, βρόμη, λίνο, ρεβίθια, φακή και κουκιά.

Οι εξαγωγές επίσης περιλάμβαναν κρασί, βούτυρο, και τυρί. Η αλιεία δεν ήταν τόσο σημαντική και κυρίως κατευθυνόταν στην ντόπια αγορά. Αρκετοί ψαράδες ήταν χριστιανοί ορθόδοξοι.

Πολλοί ορθόδοξοι της Οινώης ασχολούνταν με το εμπόριο. Μερικοί Αρμένιοι έκαναν εμπόριο υφασμάτων. Κάθε Σάββατο σε ένα ανοιχτό μέρος μπροστά από το σχολείο των μουσουλμάνων γινόταν αγορά. Σε αυτή την αγορά δε συμμετείχαν οι ορθόδοξοι κάτοικοι των γύρων χωριών αλλά μόνο οι μουσουλμάνοι χωρικοί που πουλούσαν τα προϊόντα τους. Η άλλη αγορά του οικισμού ήταν το Γιάγμπαζαρ (αγορά λαδιού). Εκεί οι χωρικοί πουλούσαν τυριά και βούτυρο. Άλλη αγορά της Οινώης ήταν το Ούνπαζαρι (αγορά αλευριού) όπου γινόταν εμπόριο αλεύρων.

Οινώ (Οθωμανική Περίοδος)

Η παρακμή του εμπορίου της Οινώς ξεκίνησε όταν η Σαμψούντα έγινε λιμάνι της [Σεβάστειας](#). Από το λιμάνι της Οινώς μεταφέρονταν εμπορεύματα από και προς τη Σεβάστεια, αλλά, από τη στιγμή που η Σαμψούντα χρησιμοποιήθηκε ως κέντρο μεταφοράς εμπορευμάτων της Σεβάστειας, η Οινώ έχασε τη σημασία της. Μετά την οικονομική παρακμή της Οινώς, αρκετοί τεχνίτες, όπως μαραγκοί και χτίστες, εγκαταστάθηκαν ως εποχιακοί στη Σαμψούντα, που συγκέντρωνε μετανάστες από μεγάλο τμήμα του Πόντου και της Μικράς Ασίας. Αυτοί παρέμεναν εκεί από τό Πάσχα έως τα Χριστούγεννα. Στο β' μισό του 19ου αιώνα παρατηρούμε [μεταναστευτικό ρεύμα](#) των τεχνιτών από την Οινώ προς τη Ρωσία.²¹

7. Διοίκηση - Κοινοτική Οργάνωση

Από το 19ο αιώνα, ύστερα από τη διοικητική αναβάθμιση της Οινώς σε καζά, ο οικισμός διοικούνταν από [καϊμακάμη](#). Οι ορθόδοξοι είχαν το δικό τους [μουχτάρη](#). Αυτός ήταν αντιπρόσωπος της ορθόδοξης κοινότητας. Ήταν υπεύθυνος εκ μέρους της κοινότητας απέναντι στις αρχές και εκλεγόταν από την κοινότητα. Υπήρχε και εκκλησιαστική επιτροπή που φρόντιζε την εκκλησία, καθώς και σχολική επιτροπή που μεριμνούσε για τα σχολεία. Αυτές οι επιτροπές ορίζονταν από την κοινότητα.²² Σχετικά με τις αρμοδιότητες και τον τρόπο εκλογής των δημογερόντων της κοινότητας της Οινώς δε διαθέτουμε πληροφορίες.

8. Εκκλησία

Στην Οινώ υπήρχαν δύο ορθόδοξες εκκλησίες. Η πρώτη εκκλησία ονομαζόταν «Απάνω Εκκλησία» ή Παναγία και ήταν η μεγαλύτερη εκκλησία της Οινώς. Η δεύτερη ονομαζόταν «Κάτω Εκκλησία» ή Άγιος Νικόλαος. Αυτή βρισκόταν σε μια τοποθεσία μετά την Πούντα, πάνω σε μια προεξοχή που περιβαλλόταν από θάλασσα. Το 1896 στις εκκλησίες της Οινώς υπηρετούσαν τέσσερις ιερείς.²³ Επίσης υπήρχαν παρεκκλήσια του Αγίου Δημητρίου, που ήταν βυζαντινό, και του Προφήτη Ηλία, που βρισκόταν έξω από τον οικισμό στο δρόμο προς τη Φάτσα. Σύμφωνα με την προφορική παράδοση τα σημαντικότερα αγιάσματα της Οινώς ήταν του Αϊ Γιάννη και του Αγίου Κωνσταντίνου. Το αγίασμα του Αϊ Γιάννη βρισκόταν στη συνοικία της Πούντας κοντά στη θάλασσα και για να το επισκεφθεί κανείς κατέβαινε 30 σκαλιά. Το αγίασμα του Αγίου Κωνσταντίνου βρισκόταν στα σύνορα των συνοικιών Περιγιάλι και Πούντα. Παλιότερα υπήρχε εκεί εκκλησία.

Εκκλησιαστικά η Οινώ υπάγονταν στη [μητρόπολη Νεοκαισάρειας](#). Η έδρα της βρισκόταν στο [Τοκάτ](#), αλλά το 1911 μεταφέρθηκε στη πόλη Κοτύωρα. Εκπρόσωπος του μητροπολίτη ήταν ο αρχιερατικός επίτροπος που έφερε τον τίτλο έξαρχος. Αυτός εξέδιδε και τις άδειες γάμου.²⁴

9. Σχολεία

Τα σχολεία των ορθόδοξων της Οινώς ιδρύθηκαν το 19ο αιώνα. Το 1866 στην Οινώ υπήρχε ένα γραμματοδιδασκαλείο, που βρισκόταν σε πολύ κακή κατάσταση.²⁵ Αργότερα, προφανώς με τη βοήθεια της κοινότητας, η κατάσταση της εκπαίδευσης στον οικισμό βελτιώθηκε. Έτσι το 1870 υπήρχαν ένα ελληνικό σχολείο και ένα αλληλοδιδασκτικό σχολείο αρρένων, όπου συνολικά φοιτούσαν πάνω από 330 μαθητές.²⁶ Το 1896 σε αυτά τα σχολεία φοιτούσαν 270 μαθητές και δίδασκαν 6 δάσκαλοι.²⁷

Στις αρχές του 20ού αιώνα λειτουργούσαν αρρεναγωγείο και παρθεναγωγείο. Το αρρεναγωγείο ήταν ένα κτήριο διώροφο που βρισκόταν μέσα στον περίβολο της «Ανω Εκκλησίας». Στον κάτω όροφο του υπήρχε θέατρο. Το παρθεναγωγείο βρισκόταν στο αυλόγυρο της «Κάτω Εκκλησίας». Το αρρεναγωγείο ήταν οκτατάξιο αλλά αργότερα, το 1914, λόγω της μείωσης του ορθόδοξου πληθυσμού, έγινε επτατάξιο. Το παρθεναγωγείο επίσης στις αρχές του 20ού αιώνα ήταν πεντατάξιο, αλλά το 1914 συρρικνώθηκε σε τετρατάξιο.²⁸

Το μισθό των δασκάλων όριζε η δημογεροντία. Η εκκλησία αναλάμβανε τα έξοδα των φτωχών μαθητών και επίσης συνεισέφερε στην πληρωμή των δασκάλων. Στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου τα σχολεία παρέμειναν κλειστά. Το 1918, μετά το τέλος του πολέμου, όταν ο οικισμός άρχισε να ξαναζεί στους κανονικούς του ρυθμούς, τα σχολεία

Οινώη (Οθωμανική Περίοδος)

λειτούργησαν ξανά. Έκλεισαν μόνιμα μετά το διωγμό των ορθόδοξων κατοίκων από την Οινώη.

Στην Οινώη υπήρχαν αρκετοί σύλλογοι, γεγονός που αποδεικνύει την έντονη δραστηριότητα της ορθόδοξης κοινότητάς της. Το 1890 ιδρύθηκε το Αναγνωστήριο Οινώης «Φιλαδέλφεια», του οποίου η λειτουργία ξεκίνησε από το 1891. Σκοπός του ήταν η υποστήριξη των ορθόδοξων σχολείων της Οινώης και των γύρω χωριών, η εξεύρεση εργασίας στους φτωχούς και η μόρφωση των ορθόδοξων κατοίκων της Οινώης. Ο δεύτερος Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος του οικισμού ιδρύθηκε στο 1909 με την ονομασία «Πατρίς» με σκοπό την υποστήριξη των σχολείων και τη μόρφωση των ορθόδοξων κατοίκων. Τελευταία ήταν η Λέσχη [«Ο Ευαγγελισμός»](#) που είχε σκοπό επίσης την ενίσχυση των σχολείων της κοινότητας.²⁹

1. *Yurt Ansiklopedisi* 9 (İstanbul 1982-1983), σελ. 6264, 6266, βλ. λ. “Ordu”.
2. Δομνηνός, Γ., *Γεωγραφία του Πόντου* (Τραπεζούντα 1896), σελ. 12.
3. *Yurt Ansiklopedisi* 9 (İstanbul 1982-1983), σελ. 6273, βλ. λ. “Ordu”.
4. Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αρχαία Προφορικής Παράδοσης, Επαρχία Πόντος, περιφέρεια Οινώη, οικισμός Οινώη, ΠΟ 104.
5. Οικονομίδης, Δ.Η., *Ο Πόντος και τα δικαία του εν αυτού Ελληνισμού: από χωρογραφικές, εθνογραφικές και ιστορικής απόψεις* (Αθήνα 1920), σελ. 39.
6. Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αρχαία Προφορικής Παράδοσης, Επαρχία Πόντος, περιφέρεια Οινώη, οικισμός Οινώη, ΠΟ 107.
7. Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αρχαία Προφορικής Παράδοσης, Επαρχία Πόντος, περιφέρεια Οινώη, οικισμός Οινώη, ΠΟ 104.
8. Δρανδάκης, Π. (επιμ.), *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* 18 (Αθήνα 1932), σελ. 777, βλ. λ. «Οινώη» (Παπαδόπουλος, Α.Α.).
9. Καραταγλίδης, Σ. Ι. – Σταμπολίδης, Η.Λ., *Ειρηνικά και Πολεμικά χρόνια στον Πόντο* (Θεσσαλονίκη 1980), σελ. 14.
10. *Yurt Ansiklopedisi* 9 (İstanbul 1982-1983), σελ. 6265, βλ. λ. “Ordu”.
11. *Yurt Ansiklopedisi* 9 (İstanbul 1982-1983), σελ. 6273, βλ. λ. “Ordu”.
12. Λαζαρίδης, Δ.Θ., *Στατιστικοί πίνακες της εκπαίδευσης των Ελλήνων στον Πόντο 1821-1922* (Αθήνα 1988), σελ. 354, 367· Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αρχαία Προφορικής Παράδοσης, Επαρχία Πόντος, περιφέρεια Οινώη, οικισμός Οινώη, ΠΟ 104.
13. Λαζαρίδης, Δ.Θ., *Στατιστικοί πίνακες της εκπαίδευσης των Ελλήνων στον Πόντο 1821-1922* (Αθήνα 1988), σελ. 89· Κοντογιάννης, Π.Μ., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας* (Αθήνα 1921), σελ. 80.
14. Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αρχαία Προφορικής Παράδοσης, Επαρχία Πόντος, περιφέρεια Οινώη, οικισμός Οινώη, ΠΟ 107.
15. Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αρχαία Προφορικής Παράδοσης, Επαρχία Πόντος, περιφέρεια Οινώη, οικισμός Οινώη, ΠΟ 107.
16. Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αρχαία Προφορικής Παράδοσης, Επαρχία Πόντος, περιφέρεια Οινώη, οικισμός Οινώη, ΠΟ 104 και ΠΟ 107.
17. Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αρχαία Προφορικής Παράδοσης, Επαρχία Πόντος, περιφέρεια Οινώη, οικισμός Οινώη, ΠΟ 104.
18. Οικονομίδης, Δ.Η., *Ο Πόντος και τα δικαία του εν αυτού Ελληνισμού: από χωρογραφικές, εθνογραφικές και ιστορικής απόψεις* (Αθήνα 1920), σελ. 38.
19. Δομνηνός, Γ., *Γεωγραφία του Πόντου* (Τραπεζούντα 1896), σελ. 42.

Οινώ (Οθωμανική Περίοδος)

20. *Yurt Ansiklopedisi* 9 (İstanbul 1982-1983), σελ. 6266, βλ. λ. "Ordu".
21. Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αρχαία Προφορικής Παράδοσης, Επαρχία Πόντος, περιφέρεια Οινώ, οικισμός Οινώ, ΠΟ 105.
22. Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αρχαία Προφορικής Παράδοσης, Επαρχία Πόντος, περιφέρεια Οινώ, οικισμός Οινώ, ΠΟ 104.
23. Δομνηνός, Γ., *Γεωγραφία του Πόντου* (Τραπεζούντα 1896), σελ. 42.
24. Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αρχαία Προφορικής Παράδοσης, Επαρχία Πόντος, περιφέρεια Οινώ, οικισμός Οινώ, ΠΟ 104.
25. Λαζαρίδης, Δ.Θ., *Στατιστικοί πίνακες της εκπαίδευσης των Ελλήνων στον Πόντο 1821-1922* (Αθήνα 1988), σελ. 39.
26. Λαζαρίδης, Δ.Θ., *Στατιστικοί πίνακες της εκπαίδευσης των Ελλήνων στον Πόντο 1821-1922* (Αθήνα 1988), σελ. 53-54.
27. Δομνηνός, Γ., *Γεωγραφία του Πόντου* (Τραπεζούντα 1896), σελ. 42.
28. Λαζαρίδης, Δ.Θ., *Στατιστικοί πίνακες της εκπαίδευσης των Ελλήνων στον Πόντο 1821-1922* (Αθήνα 1988), σελ. 354.
29. Σολδάτος, Χ., *Η εκπαιδευτική και πνευματική κίνηση του Ελληνισμού της Μ. Ασίας (1800-1922)*, τόμ. Β: *Η οργάνωση και η λειτουργία των σχολείων* (Αθήνα 1989), σελ. 202-203, 223.

Βιβλιογραφία :

	Κοντογιάννης Π. , <i>Γεωγραφία της Μικράς Ασίας. Φυσική σύσταση της χώρας, πολιτική γεωγραφία, φυσικός πλούτος</i> , Αθήνα 1921
	Σολδάτος Χ. , <i>Η εκπαιδευτική και πνευματική κίνηση του ελληνισμού της Μικράς Ασίας (1800-1922). Β': Η οργάνωση και η λειτουργία των σχολείων</i> , Αθήνα 1989
	Λαζαρίδης Δ. , <i>Στατιστικοί πίνακες της εκπαίδευσης των Ελλήνων στον Πόντο 1821-1922</i> , Αθήνα 1988
	Δομνηνός Γ. , <i>Γεωγραφία του Πόντου</i> , Τραπεζούντα 1896
	Σταμπουλίδης Η., Καραταγλίδης Σ. , <i>Ειρηνικά και Πολεμικά χρόνια στον Πόντο</i> , Θεσσαλονίκη 1980
	Οικονομίδης Δ. , <i>Ο Πόντος και τα δικάια του εν αυτού Ελληνισμού. Από χωρογραφικές, εθνογραφικές και ιστορικής απόψεις</i> , Αθήνα 1920
	Παπαδόπουλος Α. , "Οινώ", Δρανδάκης, Π., <i>Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια 18</i> , Αθήνα 1932, 777
	"Ordu", <i>Yurt Ansiklopedisi</i> 9, Istanbul 1982-1983, 6248-6339

Γλωσσάριο :

	βιλαέτι (βαλιλίκι), το
Η ανώτατη βαθμίδα της διοίκησης στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, η οποία αφορούσε μεγάλες διοικητικές περιοχές. Οι μεγάλες επαρχίες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ονομάζονταν αρχικά εγιαλέτ. Η νέα διαίρεση του 1864 εισήγαγε τον όρο βιλαγιέτ (vilayet), κατά αντιστοιχία προς το	

Οινότη (Οθωμανική Περίοδος)

γαλλικό διοικητικό όρο département, μικρότερης όμως έκτασης. Ο διοικητής του βιλαετιού ονομαζόταν βαλής και είχε εκτεταμένες δικαιοδοσίες.

καζάς, ο

Η βασική και κατώτερη βαθμίδα της οθωμανικής επαρχιακής διοίκησης. Περιλάμβανε την άμεση περιφέρεια μιας πόλης ή κομόπολης. Στην Ύστερη Οθωμανική περίοδο ταυτίζεται με το καϊμακαμλίκι.

καϊμακάμης, ο

Οθωμανός αξιωματούχος, διοικητής ενός καϊμακαμλικιού, της διοικητικής μονάδας που διαδέχτηκε τον καζά την Ύστερη Οθωμανική περίοδο.

Μετακινήσεις πληθυσμών το 1917

Με διάταγμα που εκδόθηκε στις 15/28 Δεκεμβρίου 1916 προβλεπόταν η εξορία όλων των ανδρών ηλικίας 16-40 ετών και η μεταφορά των γυναικόπαιδων στο εσωτερικό της χώρας. Την υλοποίηση του διατάγματος ανέλαβε από τον Ιανουάριο του 1917 ο νέος στρατιωτικός διοικητής Πόντου Ραφέτ-πασάς. Η εφαρμογή του ξεκίνησε από την Άνω Αμισό (Καδίκιοϊ) και συνεχίστηκε στην Πάφρα.

μουχτάρης, ο

Αιρετός κοινοτικός υπάλληλος, ο επικεφαλής της κοινότητας σε επίπεδο χωριού ή συνοικίας.

ναχιγές, ο

Μικρού μεγέθους μονάδα επαρχιακής διοίκησης του οθωμανικού κράτους καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας του. Υποδιαίρεση του καζά.

σαντζάκι, το (λιβάς, ο)

Μεσαίου μεγέθους μονάδα επαρχιακής διοίκησης του οθωμανικού κράτους καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας του. Υποδιαίρεση του πρώιμου οθωμανικού εγιαλετιού (ή μπεϊλερμπεϊλικιού) και του ύστερου οθωμανικού βιλαετιού. Στην Ύστερη Οθωμανική περίοδο είναι γνωστό και ως μουτσαριφλίκι.

Πηγές

Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αρχαία Προφορικής Παράδοσης, Επαρχία Πόντος, περιφέρεια Οινότη, οικισμός Οινότη, ΠΟ 103-ΠΟ 107.